

İLİM YOLUNDA OLMANIN MÜKÂFÂTÎ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı en güzel şekliyle dünyada, ahirette sizinle olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlenizi sevindirsin, aziz ve bahtiyar eylesin...

Cuma sohbetlerimden birisine Allah'ın adıyla, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne tevekkül ederek başlıyorum.

a. Yol Arkadaşlığı Yapmanın Sevabı

Deylemî'nin Enes RA'dan rivayet edip kaydettiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuşlar:¹

مَنْ خَرَجَ مَعَ أَخٍ لَهُ فِي طَرِيقٍ مُوَحِّشَةٍ فَكَأَنَّمَا
أَعْتَقَ رَقَبَةً

(الديلمى عن أنس)

RE. 418/4 (*Men harace mea ahin lehû fî tarîkîn mûhişetin, fekeennemâ a'teka rakabeten.*)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.481, no:5491, Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.682, no:16435; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.288, no:22130.

Değişik bir konu. Diyor ki Peygamber SAS Efendimiz:

(*Men harace mea ahin lehû*) “Kim ki, arkadaşlarından bir arkadaşıyla beraber yola çıkarsa... (*Fî tarîkîn mûhîşetin*) Korkulu, korku veren, korkular dolu, endişelenecek bir yolda arkadaşıyla, ona refakat etmek maksadıyla, onun yol arkadaşı, yoldaşı olmak maksadıyla, kim yola çıkarsa; (*fekeennemâ a'teka rakabeten*) sanki bir köle azad etmişçesine mükâfât alır, sevap alır. Allah-u Teâlâ Hazretleri onu o sevaba nâil eder.”

Tabii köle azad etmek olağan bir şey değil; olağanüstü, kıymetli, büyük bir sevap, az bir şey değil. Çünkü, bir köle bütün gücüyle, imkânıyla, aklıyla fikriyle sahibinin emrinde oluyor. Onun bağışlanması da, çok büyük bir fedâkârlık oluyor. Tabii ibadetlerdeki sevaplar da zahmetin çokluğuna, fedâkârlığın çokluğuna göre olduğundan, çok zahmetli, çok masraflı, çok meşakkatli olan şeylerin de mükâfâtı çok oluyor.

Şimdi burada, arkadaşın arkadaşına yardım çeşitlerinden birisini görmüş oluyoruz. Korkulu, tehlikeli bir yolda ona yoldaşlık, yol arkadaşlığı yapmak... Başka bir sebep yok, sırf o yalnız gitmesin, yalnız kalmasın diye...

Tabii, Peygamber Efendimiz zamanındaki alemi düşünürsek, Arabistan'ı düşünürsek, çölleri düşünürsek; Peygamber SAS Efendimiz tek başına seyahat etmeyi tavsiye buyurmuyor,

uygun görmüyor. Tek başına gittiği zaman, yol kesici olmasa dahi, şeytanın bile insana zararlar verebileceğini söylüyor. Şeytan bir kişiye kötülük yapmaya, saldırmaya davranır. İki kişi olursa, yine davranır. Ama üç müslüman yola çıktığı zaman, artık davranamaz, cesaret edemez, yanlarına sokulamaz.

Demek ki, uzunca bir yolculuğa çıkılacağı zaman, en aşağı iki arkadaş daha bulmalı, üç kişi çıkmalı ki, Efendimiz'in bu hadis-i şerifinde işaret edilen sağlamlık temin edilmiş olsun.

Tabii, arkadaşının bir işi yok, sırf arkadaşına refakat için yapıyor bu fedâkârlığı... Kendi başına kalsaydı, oraya gitmeyecekti. Arkadaşı gidiyor diye, ona yardımcı olmak için gidiyor. Çok sevaplı...

Bugün de uygulanabilecek bir şey, uygulanması gereken bir şey! Çünkü yolların çeşit çeşit sıkıntıları olur, tehlikeleri olur, arızaları olur... İnsanoğlu tabii zayıf mahlûk; sağlığı bozulabilir, birden tansiyonu düşer, yükselir, ayılır, bayılır. Yanında böyle bir arkadaşı, yoldaşı olduğu zaman, mutlaka o ona yardımcı olur. Gayet güzel, iyi bir durum...

Arkadaş olmadığı zaman, "Evden çıktı ama gelmedi; nerede?.." diye, ev halkı da telâş içinde oraya oraya koşturur, bir haber bulmağa çalışır. Bazen de bulamaz, zorluk devam eder.

Onun için, güzel arkadaşlığın, dostluğun âdâbı arasında böyle bir hedef de olduğunu, böyle bir usûl de olduğunu hatırimıza koyalım! Arkadaşımızı yalnız göndermeyelim, refakat edelim, yol arkadaşı olalım ki, sevap alalım! Kendimiz de bir seyahata çıkacağımız zaman, iyi bir yol arkadaşı arayalım! Bizim de kendimizin böyle bir adetimiz olsun; töremiz, geleneğimiz böyle olsun.

Hani:

الرَّفِيقُ ثُمَّ الطَّرِيقُ

(*Er-refîk, sümme't-tarîk*)² “Önce yol arkadaşı, refâkatçı; sonra yolculuk...”

الْجَارُ قَبْلَ الدَّارِ

(طب. عن سعيد بن رافع بن خديج عن أبيه عن جده)

(*El-câr, kable'd-dâr*)³ “Önce komşulara bakılacak, sonra ev alınacak.” Kimlerle komşuluk yapacağım diye, önceden düşünülecek. Yolculukta refakatçiler önemli.

² Lafız farkıyla, (*Er-refîk, kable't-tarîk*) “Yoldan önce arkadaş” şeklinde: Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.268, no:4379; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.I, s.25, no:27; Saîd ibn-i Râfi' ibn-i Hadîc babasından, o da dedesinden.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.300, no:13534; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.618, no:41495 ve c.XVI, s.152, no:44103; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.203, no:531 ve c.II, s.34, no:1051; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.60, no:11435.

³ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.268, no:4379; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.I, s.25, no:27; Saîd ibn-i Râfi', ibn-i Hudeyc babasından, o da dedesinden.

Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.300, no:13534; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.618, no:41495 ve c.XVI, s.152, no:44103; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.203, no:531 ve c.II, s.34, no:1051; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XII, s.60, no:11435.

Hayatı boyunca da, insanın refakatçısı eşidir, hanımıdır. Hanımsa, erkeğin refîka-i hayatı; erkeğe, hanımın refîk-i hayatıdır. Onlar da hayat yolculuğunda beraber yolculuk yapıyorlar. O da bir mânevî yolculuk. Hayat bir yolculuktur zâten... Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ya:

“—İnsan dünyada sanki bir yolcu gibidir. Bir ağacın altına biraz oturmuş, biraz dinleniyor, sonra kalkıp gidecek. Onun gibidir.” diyor. O mânâları düşünerek yollara yalnız çıkmamalıyız. Yalnız yollara sapmamalıyız, topluluktan da ayrılmamalıyız. O da Efendimiz’in çok tavsiye ettiği şeylerden birisi:

مَنْ شَذَّ شَذَّ فِي النَّارِ

(ك. والحكيم، وابن جرير عن ابن عمر؛ ك. عن ابن عباس)

RE: 484/3 (*Men şezze, şezze fi'n-nâr*)⁴ “Kim toplumdaki, topluluktan ayrılırsa, cehenneme doğru ayrılır.”

عَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ

(*Aleyküm bi's-sevâdi'l-a'zam*)⁵

⁴ Tirmizî, Sünen, c.VIII, s.71, no:2039; Hâkim, Müstedrek, c.I, s.199, no:391; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.V, s.258, no:8116; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.206, no:1030; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.333, no:1074; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVII, s.43, no:17515.

⁵ İbn-i Mâce, Sünen, c.II, s.1303, no:3950; Taberânî, Müsnedü's-Şâmiyyîn, s.196, no:2069; Abd ibn-i Humejd, Müsned, c.I, s.367, no:1220; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, c.XXXIII, s.286, no:7347; İbn-i Adiy, Kâmil fi'd-Duafâ, c.VI, s.328; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.IV, s.278, no:18473, Ebû Ümâme RA'dan. Ebû Nuaym, Hilyetü'l-Evliyâ, c.IX, s.238; İshak ibn-i Râhaveyh Rh.A'ten. *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.318, no:909; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.392, no:9097; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.2000, no:2999.

“Müslümanların umûmunun yolu üzere olun!” diye de Efendimiz tavsiye ediyor.

Ama bütün bu toplulukla beraber olmak, toplum içinde olmak, şehirde olmak... Hattâ köyde olmaktan daha sevaplıdır şehirde yaşamak... Çünkü, “Şehirde ilim vardır, irfan vardır, cuma vardır, vaaz vardır.” diyor Peygamber Efendimiz hadis-i şeriflerinde.

Rahmetli dedem de, “Mektep olmayan, tabip olmayan yerde durulmamalı!” derdi. Tabii hastane, doktor, o da önemli... Köyde ânî bir şey olur, yılan sokar, hastaneye yetiştirinceye kadar ölür. Ayağına bir şey batır, oradan mikrop kapar, ölür. Çok şeyleri biliyoruz.

Onun için, mümkün olduğu kadar medenî hayat, şehir hayatı tavsiye edilmiştir. Topluluk tavsiye edilmiştir. Müslümanlık topluluk dinidir. Toplulukla uyum içinde beraberce yaşamaktır, iş bölümüdür. Ama bazan da, muvakkat yalnızlıklar gerekebiliyor. Meselâ, ibadette uzlet gibi...

Bazan da yolculuklar gerekli oluyor. İnsan yalnız başına yola, mümkün olduğu kadar gitmesin... Böyle bir gitme durumunda olana da, bir arkadaşı Allah rızası için refakat ediversin!.. Rahatı kaçacak, işi aksayacak, günleri biraz bağlanmış olacak o yolculuğa ama, öyle de olsa sevabı çok; bir köle azad etmiş gibi sevap oluyor.

b. İlim Taleb Edenin Sevabı

İkinci hadis-i şerif:⁶

مَنْ خَرَجَ يَطْلُبُ بَابًا مِنَ الْعِلْمِ لِيُرَدَّ بِهِ بَاطِلًا مِنْ
حَقِّ أَوْ ضَلَالَةٍ مِنْ هُدَى كَانَتْ كَعِبَادَةِ مُتَعَبِّدٍ أَرْبَعِينَ
عَامًا

(الديلمى عن ابن مسعود)

RE. 418/5 (*Men harace yatlubü bâben mine'l-ilmî, li-yerudde bihî bâtilen min hakkın ev dalâleten min hüden, kâne keibâdeti müteabbidin erbaîne àmen.*)

Çok sevdiğimiz, Kur'an ehli, Kur'an-ı Kerîm'e çok âşinâ bir mübarek sahâbi, Abdullah ibn-i Mes'ud RA rivayet etmiş. Peygamber SAS buyuruyor ki:

(*Men harace*) “Kim çıkarsa...” Tabii evinden, köyünden, yerinden, yurdundan, oturduğu ikâmet mıntıkasından, mukim olduğu diyardan çıkarsa... Niçin?.. (*Yatlubü bâben mine'l-ilm*) “İlimden bir bâb, bir bölüm, bir çeşit ilim, ilmin bir şûbesini öğrenmek için çıkarsa...” Neden öğrenmek istiyor bu ilmi?.. (*Li- yerudde bihî bâtilen min hakkın*) “Hakkın önüne gelmiş olan bir bâtili kenara itip, hakkı kurtarmak, hakkı ortaya çıkarmak, bâtili def etmek için; (*ev dalâleten min hüden*) veya hidâyetin önüne engel olmuş olan bir dalâleti, sapıklığı

⁶ *Kenzü'l-Ummâl*, c.X, s.288, no:28835; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.294, no:22143.

oradan itip, hidâyetin yolunu açmak için...”
Yâni hakkın yerine getirilmesini, öğretilmesini, uygulanmasını sağlamak için; hidâyet yolunun açık olması için, bâtılla mücadele için, dalâleti def etmek için...

“Kim bu hâlis, güzel niyetle ilim öğrenmeğe niyetlenerek, öğreneyim de İslâm için, iman için çalışayım diye evinden, yerinden, yurdundan çıkarsa; (*kâne keibâdeti müteabbidin erbaîne âmen*) bir âbid, zâhid, mübarek kulun kırk yıl ibadet etmesi gibi sevap olur.”

Onun için, sevgili izleyiciler ve dinleyiciler, İslâm’ın çeşitli hücumlara, hilelere, tuzaklara, darbelere, suikastlara mâruz olduğu şu devirde, çocuklarınızı böyle ibadet ehli bir mübarek insanın, kırk yıl ibadet edip de kazanacağı sevap gibi sevap kazanmasına yarayacak ilim yoluna sevk edin! Bu hadisleri öğretin, anlatın!..

İnsan ilmi hakkı savunmak için, bâtıllı def etmek için, hidâyeti öğretmek için, dalâletin uzaklaştırılması için öğrenmeli!.. İslâm’a hizmet için öğrenmeli, Allah’ın rızasını kazanmak için öğrenmeli!.. Bak bu niyetle yaparsa çok sevap olur diye, çocuğa sevabını bildirerek; “Aman evlâdım, haylazlık etme, derslerini iyi öğren! Çünkü bunu böyle yapıp da, şu sevapları alacaksınız!” diyerek, kim çocuğunu ilim yoluna sevk ederse, bu devirde en hayırlı işi yapmış olur.

Çünkü herkes paralı işlere koşturuyor. Yâni, para kazandıracak itibar kazandıracak işlere koşuyor. En zeki, en kabiliyetli insanlar, maddî ilimlerin tahsiline koşturuyorlar.

Onlar da çok iyi tabii, koştursunlar. İlimde geri kaldığımız için, dünyada geri kaldık; nice nice büyük diyarları elimizden kaptırdık. O diyarlarda yaşayan kardeşlerimiz nice zulümlere mâruz kaldılar, nice işkencelere uğradılar. Evleri yıkıldı, çoluk çocukları perişan oldu. Tabii, elbette o ilimleri de öğreneceğiz.

O ilimleri de Allah rızası için öğrenirse insan, yine çok sevap kazanıyor. Amma ana hedefi kaybetmemek için, şaştırmamak için, boşuna çalışmış olmamak için, bir de İslâm'ı, imanı kökünden, tam ve güzel bir şekilde öğrenmek lâzım!..

Hattâ benim çok sevdiğim, hürmet ettiğim kardeşlerim, dostlarım vardı. Bir taraftan tıp fakültesini bitirmişti, hattâ mütehassıs olmuştu; bir taraftan da hafızdı, hatimle namaz kıldırıyordu. Ne kadar hoşuma gidiyordu. Hem doktor, hem hafız... Hem mühendis, hem hafız... Hem hukuk fakültesini bitirmiş, hem yüksek İslâm enstitüsünü bitirmiş, hem hafız... Meselâ, böyle kardeşlerimiz vardı, çok sevdiğimiz, çok değerli kardeşlerimiz vardı. İki fakülte birden bitirmişlerdi.

Hafızlık da üçüncü bir fakülte demektir. Altı bin iki yüz küsür ayeti ezberlemek, altı yüz sayfayı ezberlemek, birbirine benzeyen, müteşâbih ayetleri fark etmek, ahkâmını bellemek kolay değil.

Meselâ, bir kardeşimi hatırlıyorum; Almanca bilirdi, Fransızca bilirdi, İngilizce bilirdi, Arapça bilirdi, Farsça bilirdi, hafızdı, hukuk fakültesini bitirmişti, profesör olmuştu, dekan olmuştu, yüksek mevkilerde bulunmuştu; ne kadar güzel!..

Yâni, iki ilmi birden öğrenirse, hem maddî ilimleri, hem mâneviyat ilmini... Zâten zor değil, çok değil... Tabii ilim sonsuzdur, bütün ömrünü orada harcasa bile yine de bitmez ama; öğrenilecek zarûrî ilimleri öğrendikten sonra, imanı kuvvetlendikten sonra, ne yaptığını bildikten sonra, kimin namına çalıştığının şuuruna erdikten sonra, kime, hangi cepheye hizmet ettiğini bildikten sonra, ne mutlu!..

Bazısı da ilim öğreniyor ama, Amerika'ya Avrupa'ya gidiyor ama, yaptığı işler zararlı, memleketin yararına değil... Memleketin aleyhine, düşmanlarla ittifak gibi, düşmanların işini görmek gibi oluyor. Çok üzülüyorum, çok acıyorum, çok hayıflanıyorum. O kadar tahsil havaya, boşa gidiyor. Tabii kendisi de tahsilli olduğu için, memlekete zararı daha fazla oluyor. Öyleleriyle baş etmek de çok zor oluyor.

İkinci hadis-i şerif ilimle ilgili oldu.

c.İlim Yolu Allah Yolu

Üçüncü hadis-i şerif... Üç tane hadis-i şerif okuyayım da, sohbetimi tamamlayayım diye düşünüyordum. Üçüncü hadis-i şerifi okuyalım. Ama ondan önce Tirmizî'nin hasen dediği, Enes RA'ın rivayet ettiği bir hadis-i şerifi, yine ilimle ilgili olduğu için okuyuvereyim, o da tamam olsun:⁷

مَنْ خَرَجَ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى

يَرْجِعَ

(ت.ع. طب. ض. عن أنس)

RE. 419/8 (*Men harace fî talebi'l-ilmî, fehüve fî sebîli'llâhi, hattâ yercia.*) “İlim öğrenmek için çıkan, yâni beldesinden, diyârından, evinden, barkından izin alıp, anasının babasının elini öpüp, ilim öğrenmeye giden insan, (*fehüve fî sebîli'llâhi*) Allah yolundadır. O andan itibaren, o hayata adımını attığı andan, (*hattâ yercia*) alim olup da evine dönünceye kadar...” Ama alim olamayıp yarı yolda dönse bile, o kaldığı müddetçe *fî sebîli'llâh*'tır. *Fî sebîli'llâh* geçen ömürler, dakikalar, saatler, günlerin, yapılan ibâdetlerin mükâfatları çok yüksektir. *Fî sebîli'llâh* yapılan amellerin mükâfâtı bire yedi yüzdür. O bakımdan çok büyük sevap alır.

⁷ Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.29, no:2647; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.234, no:380; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.292, no:6520; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.X, s.290; Mizzî, *Tezhîbü'l-Kemâl*, c.VIII, s.212; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.V, s.213; Ziyâü'l-Makdîsî, *el-Ehâdîsü'l-Muhtâre*, c.II, s.446, no:2119; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.283, no:28819; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.287, no:22127.

d.Namaz İçin Evinden Çıkmanın Sevabı

Dördüncü hadis-i şerifi okuyalım, Ebû Hüreyre RA rivâyet etmiş:⁸

مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي الصَّلَاةِ
فَاتَتْهُ أَوْ أَدْرَكَهَا

(ك. فى تاريخه عن أبى هريرة)

RE. 419/7 (*Men harace min beytihî yürîdü's-salâti, fehüve fi's-salâti, fâtethü ev edrekehâ.*)

Bu hadis-i şerif namaz kılmakla ilgili. Namaz da dinin direği, çok önemli... Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

(*Men harace min beytihî yürîdü's-salâh*) “Kim evinden namazı kılmak isteğiyle çıkarsa...” O zaman ne olur? (*Fehüve fi's-salâh*) “Namazda gibi sevap kazanmaya başlar.”

Evinden yürüyecek, daha on beş dakika yol gidecek, camiye varacak, bekleyecek, ondan sonra namaz kılınacak... Hayır; evinden adımını attığı andan itibaren, namazdaymış gibi muazzam sevapları kazanmaya başlar.

Tabii başka hadis-i şeriflerden ben size nakledeyim:

“—Attığı her adımda bir günahı silinir; kendisine bir sevap verilir, hasene verilir.

⁸ *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.964, no:20331; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.292, no:22138.

Mânevî derecesi de bir derece yükseltilir.”⁹

Her adımda böyle kazancı var. Ve evinden çıktığı andan itibaren namazdaymış gibi, muazzam sevaplar kendisine yazılmaya başlar.

(*Fâthü*) “İsterse o namaza erişememiş olsun.” *Fâthü* bu fiilin fâili namaz, sonundaki *hû* da kişi. “O namaz o kişiye nasib olmasa bile, namaz o kişiden kaçsa bile...” demek. Bize göre, o namazı kaçırsa deriz biz. Ama Arapça’da böyle deniliyor. “O namaz o kişiye nasib olmasa bile. O kişiye ulaşmasa bile, kaçırsa bile o kişiyi o namaz.” mânâsına.

(*Ev edrekehâ*) “Yâhut da o kişi o namazı idrak etse...” Burada da fâil o kişi oluyor, *hâ* zamiri de o namaza gidiyor. Arapça’yı bilenler için, ilginç bir dilbilgisi tezâhürü.

Kişi ister o namaz ona nasib olmasın, kaçmış olsun; isterse o kişi o namaza yetişmiş olsun, namazdaymış gibi sevap alır. Kaçırsa bile...

Bazan oluyor. Ben geçen gün, burada camiye gideceğim, telefon çaldı. Çok sevdiğim kimse, telefonda konuşuyor. Kesmek mümkün değil, mühim bir şey anlatıyor. Ama dakikalar ilerliyor. Camide de karar aldık; namazlar şu vakitte kılınacak... Yâni, kararımıza da uyacağız, dakikasını dakikasına... Hatta ben latife olsun diye, amma işin ciddiyetini de biraz anlatsın kardeşlerimiz diye, namaz vaktini söylerken diyorum ki:

⁹ Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.40, no:313; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan. Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.XI, s.513, no:6637; Ebû Hüreyre RA’dan.

“—Bak sabah namazını saat altıda kılacağız! Saat altı sıfır sıfır, sıfır sıfır...”

Ne demek?.. Altının tam altısında, yâni bir dakika geçmemiş olacak, bir sâniye geçmemiş olacak. Sıfır sıfır dediğim, altmış dakikanın daha başlamamış olduğudur. İkinci sıfır sıfır dediğim, birinci dakikanın da daha birinci saniyesi başlamamış. O kadar kesin konuşuyorum. Böyle kesin konuşunca tabii arkadaşlar;

“—Peki hocam, tamam, camiye saatinde geleceğiz!” diyorlar.

Diyoruz ama, niyetimiz bu ama, gel gör ki evdeki hesap çarşıya uymuyor. Camiye o denilen saatte bazan gelemiyoruz. Bazan birincilik bizde oluyor, bazan başka arkadaşlar alıyor. Bazan son rekâta yetişiyoruz selâm vermeden önce, bazan da yetişemiyoruz.

Hà, evinden çıktıktan sonra iki müjde var: O niyetle gidiyor ya, evinden çıktıktan sonra o namaz kaçsa bile, o namaza erişse de erişmese de, namazdaymış gibi sevap alır.

Biliyorsunuz İslâm’da niyet önemlidir. Yâni neye niyetliydi?.. Camiye gitmeye, namaz kılmaya niyetliydi. İslâm’da niyet önemlidir. Bunun misalleri çok...

Meselâ, Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:¹⁰

مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ
الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ

(م. د. ت. ن. ه. ح. ب. عن سهل بن حنيف)

RE. 422/12 (*Men seele'llàhe's-şehâdete bi-sıdkin*) “Bir insan Allah'tan sıdk ile şehidlik isterse, cân ü gönülden şehid olmayı arzu ederse, (*belleğahu'llàhu menâzile's-şühedâ'*) Allah onu şehidlerin mertebesine eriştirir. Şehidlik sevabını ona verir, şehidlik makamına onu ulaştırır; (*ve in mâte alâ firâşihî*) evinde, yatağında ruhunu teslim etse, vefat etse bile, ölse bile...”

¹⁰ Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1517, no:1909; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.475, no:1520; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.183, no:1653; Neseî, *Sünen*, c.VI, s.36, no:3162; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.935, no:2797; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.270, no:2407; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.465, no:3192; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.87, no:2412; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.72, no:5550; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.III, s.258, no:3079; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.169, no:18336; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.25, no:4370; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.491, no:7450; Tahavî,

Müşkilü'l-Âsâr, c.V, s.290, no:1920; İbn-i Ebî Âsım, *Cihad*, c.II, s.492, no:184; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XII, s.173, no:2604; Sehl ibn-i Huneyf RA'dan.

Lafız farkıyla: Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.243, no:22163; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VII, s.464, no:3191; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.165, no:3446; Ebû's-Şeyh, *Tabakâtü'l-Muhaddisîn*, c.III, s.384, no:938; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.693, no:11117; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.355, no:22327.

Neden?.. İslâm'da niyet önemlidir, kıymetlidir. Şehid olmak niyetinde idi. Ama harb olmadı, imkân olmadı veyahut kendisi hasta oldu, kalkamadı, orduya katılamadı, gidemedi.

Şimdi ben hatırlıyorum, ne kadar heyecanlıydık. İlk defa yedek subay olarak karar alındı, üniversiteden biz askere gidiyoruz. Rahmetu'llâhi Aleyh, Hocamız'ın evindeyim. Pazar günü, Tuzla Piyade Okulu'na gidip teslim olacağız, askerliğimiz başlayacak.

Emin olun, yemeği beklemedik, “Bir an evvel gidelim, birliğe bir an önce katılalım, sevabımız bir an önce çalışmaya başlasın!” diye... Aşk ile şevk ile, sevap kazanacağız diye kalktık gittik. Neden?.. İmanımız bize bunu söylüyor.

Onun için, askerlik mübarek olduğu için, hudutlarda Allah rızası için bekleyen mü'min askerin gözüne cehennem ateşi değmeyecek.

Hadis-i şerifte buyruluyor ki:¹¹

¹¹ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.175, no:1639; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.488, no:796; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.337, no:2427; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.211, no:320; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVIII, s.446; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.307, no:4346; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.119; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.IV, s.231, no:2624; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.II, s.360, no:867; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.233; Ukaylî, *Duafâ*, c.IV, s.345, no:1952; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.92, no:2431; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.16, no:4235; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.422, no:1447; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.48, no:4125; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.285; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.268, no:5875; RE: 320/9; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.523, no:9489; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIV, s.335, no:14418.

عَيْنَانِ لَا تَمَسُّهُمَا النَّارُ عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(ت. عن ابن عباس)

(*Aynânü lâ temessühüme'n-nâr*) “İki göze cehennem ateşi değmeyecek: (*Aynün beket min haşyeti'llâh*) “Allah korkusundan ağlayan göze cehennem ateşi değmeyecek.” Allah korkusundan, Allah sevgisinden ağlıyor. Geceleyin namaza kalkmış, seccadesinde namaz kılmış, tesbih çekiyor, şıpır şıpır ağlıyor. Kimse görmüyor ama. Kimsenin görmediği zamanda, evinde ağlıyor. Allah korkusundan... Tamam, o göze cehennem ateşi değmeyecek.

(*Ve aynün bâtet tahrusü fî sebîli'llâh*) “Bir de, Allah yolunda, İslâm ülkesini korumak için hudutta nöbet tutan göze, hudutlarda bekçilik yapan askerin gözüne cehennem ateşi değmeyecek.”

İslâm'a ve imana çok vefâ borcumuz var. Onun için, biz aşk ile, şevk ile gittik. Nöbet olduğu zaman;

“—Tamam, Allah rızası için nöbet beklemenin sevabını alacağız!” diyorduk, uyumuyorduk.

Bir taraftan da ben çok korkuyordum. Çünkü, askerlikte nöbetçi olduğunuz zaman, birliğinizde bir eksiklik, bir zâyiât bir şey olsa nöbetçiden sorulur. Askerin birisi intihar etse, birisi ötekisiyle kavga etse, birisini öldürseler;

veyahut bir topun bir parçası, bir vidası, bir düğmesi, bir şeyi kaybolursa... Sen her şeyi tepeden tırnağa teslim alamazsın ki... Bir yanlış, bir eksik senin zamanında çıkarsa, o zaman ifade vermek zorunda kalırsın. Çok ciddî...

Cân u gönülden takip ederdik;

“—Bakalım uyuyorlar mı, vazifelerini iyi yapıyorlar mı?” diye elimizde fener, nöbetçi kulübelerini dolaşırdık.

Demek ki niyete göre, evde yatağında vefat etse bile şehid sevabı alır; niyeti güzel olduktan sonra... Ama imanı olmadıktan sonra veya niyeti kötü olduktan sonra, hiç bir şey alamaz. Her şey zihniyete göre, niyete göre...

Çünkü insan aklıyla, kalbiyle, niyetiyledir. Niyet ettiği güzel şeyleri her zaman yapamayabilir. Ona mükâfat veriyor Allah... Yaparsa, kat kat mükâfat veriyor. Ama yapamasa da, sen buna niyet ettin diye mükâfatı veriyor.

e. Alimler Peygamberlerin Varisleridir

Bir hadis-i şerif daha okuyalım, böylece sohbetimizi tamamlayalım diye düşünüyorum. Bu da yine ilimle ilgili olduğu için, sohbetimin dışında bırakmak istemedim. Uzunca bir hadis-i şerif, ama dinlemekte, söylemekte çok faydalar var:¹²

¹² İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXVIII, s.318, no:7679; Ebü'd-Derdâ RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.284, no:28823; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.293, no:22142.

مَنْ خَرَجَ يُرِيدُ عِلْمًا يَتَعَلَّمُهُ فَتُحَ لَهُ بَابٌ إِلَى
 الْجَنَّةِ وَفَرَشَتْهُ الْمَلَائِكَةُ أَكْنَفَهَا وَصَلَّتْ عَلَيْهِ
 مَلَائِكَةُ السَّمَاوَاتِ وَحِيتَانُ الْبُحُورِ وَلِلْعَالِمِ مِنَ
 الْفُضْلِ عَلَى الْعَابِدِ كَفْضِلِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ عَلَى
 أَصْغَرِ كَوْكَبٍ فِي السَّمَاءِ إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ
 الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا
 دِرْهَمًا وَلَكِنَّهُمْ وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَ بِالْعِلْمِ فَقَدْ
 أَخَذَ بِحِظِّهِ مَوْتُ الْعَالِمِ مُصِيبَةٌ لَا تُجْبَرُ وَثَلْمَةٌ
 لَا تُسَدُّ وَهُوَ نَجْمٌ طَمِسَ مَوْتُ قَبِيلَةٍ أَيْسَرُ مِنْ

مَوْتُ عَالِمٍ

(ع. كز. عن أبي الدرداء)

RE. 419/10 (Men harace yürîdü ilmen
 yeteallemühû, fûtiha lehû bâbün ile'l-cenneti,
 ve fereşethü'l-melâiketü eknâfehâ, ve sallet
 aleyhi melâiketü's-semâvât, ve hîtânü'l-buhûr.
 Ve li'l-àlimi mine'l- fadli ale'l-âbidi kefadli'l-
 kameri leylete'l-bedri alâ asgari kevkebin fi's-
 semâi.

İnne'l-ulemâe veresetü'l-enbiyâi. İnne'l-
 enbiyâe lem yüverrisû dinâran ve lâ dirhemen,
 ve lâkinnehüm verresü'l-ilm. Femen ehaze
 bi'l-ilmî, fekad ehaze bi-hazzihî..

Mevtü'l-àlimü musîbetün lâ tücberu, ve sülmetün lâ tuseddü, ve hüve necmün tumise. Mevtü kabîletin eyseru min mevti àlim.)

Ebü'd-Derdâ RA'dan. Artık bunu, bütün üniversiteye başlayan öğrenciler ezberlemeli!.. İلمي neden öğrendiğini o zaman artık ergenlik çağında iyice anlarlar. Tabii ortaokulda, lisede öğrenseler daha iyi... Bence herhalde ilkokuldan sonra, bunu ezberletmeli çocuklara... Artık herkesin çocuğu ne yapar bilmiyoruz ama, kendi çocuklarımıza öğretelim!..

Efendimiz SAS buyuruyor ki:

(Men harace yurîdu ilmen yeteallemühû) “Kim evinden, diyârından ilim öğrenmek için, ilmi öğrenmek isteyerek kim çıkarsa...” Ne olur? *(Fütiha lehû bâbün ile'l-cenneh)* “Onun için, cennete doğru giden yolun önünde, cennete doğru bir kapı açılır.” Yâni, iyi bir alim olarak öğrenir, yetişirse, cennete varacak demek ki.

(Ve fereşethü'l-melâiketü eknâfehâ) “Melekler kanatlarını yayarlar ona...” Hem gölgelemek için, korumak için, hem de, “Buyur başımızın üzerinde yerin var, seni isteğin yere götürelim!” gibi düşünebiliriz.

(Ve sallet aleyhi melâiketü's-semâvât) “Göklerin melekleri ona dua ederler, salât ederler. ‘Es-salâtü ve's-selâmü aleyke!’ diye salât ederler. *(Ve hîtânü'l-buhûr.)* Denizlerdeki balıklar bile dua ederler.”

Halbuki denizlerde ne kadar balıklar vardır? Milyarlarca, sayısı mümkün değil; onlar bile dua ederler. Artık nasıl oluyorsa, bu Cenâb-ı Hakk'ın bileceği bir şey. Peygamber Efendimiz buyurmuş: “Denizlerdeki balıklar bile alimin kıymetini bilip, ona dua ederler. Gökteki melekler de...”

(*Ve li'l-àlimi mine'l-fadli ale'l-àbidi*) “Alimin fazl u kemâl, rütbe ve derece bakımından, âbidle mukayese edildiği zaman derecesi nasıldır?.. (*Kefadli'l-kameri leylete'l-bedri*) Ayın on dördünde dolunayın, (*alâ asgari kevkebin fi's-semâi*) gökteki en zayıf yıldızın yanında parlaklığı ne kadar fazlaysa, ışığı ne kadar çoksa; alimin, âbid üzerine kıymeti, o zayıf ışık pırıltıcılığı yanında dolunayın koca pırıltısı gibidir.” O kadar fazladır alimin kıymeti, dolunay gibidir yâni.

(*Inne'l-ulemâe veresetü'l-enbiyâi.*) “Hiç şüphe yok ki mü'min alimler, ârif alimler, mürşid-i kâmiller, din alimleri, imanlı alimler, (*veresetü'l-enbiyâi.*) peygamberlerin vârisleridir.” Çünkü, peygamberlerin yaptığı görevi devam ettiriyorlar.

(*Inne'l-enbiyâe lem yüverrisü dînâran ve lâ dirhemen*) “Hiç şüphe yok ki, peygamberler dinâr, dirhem, altın para, gümüş para, hazine, miras bırakmazlar, bırakmadılar. Hiç bir peygamberin böyle bir mirası yok. Para biriktirip servet yığıp da onları miras bırakmadılar. (*Ve lâkinnehüm verresü'l-ilm*) Lâkin onlar ilim miras bıraktılar. Din ilmi, ma'rifetullah; Allah

bilgisi, âhîret bilgisi iman bilgisi, edeb, ahlâk bıraktılar.” İşte âlimlerin peygamberlerden aldıkları miras bu... (*Femen ehaze bi'l-ilmî*) “Kim öğrenirse, ilmi alırsa, (*fekad ehaze bi-hazzihî.*) işte o bu mirastan nasibini almış olur.” Peygamberlerin (*Aleyhimü's- salevâtü ve't-teslîmât*)'ın bıraktığı mirastan nasibini almış olur.

(*Mevtü'l-âlimi musîbetün lâ tücber*) “Alimin ölümü, telâfi edilemeyecek bir büyük felâket ve musibettir.” *Cebere*, yarayı sargıyla sarmak mânâsına geliyor Arapça'da. Alimin ölümü, böyle sarılamayacak, tedâvi edilemeyecek, merhem sürülüp sargı beziyle sarılamayacak bir büyük musibettir, belâdır, yaradır. Alim öldü mü, öyle oluyor.

(*Ve selmetün*) Gedik demek, yarık demek. (*Ve selmetün lâ tüseddü*) “Alimin ölümü, duvarda, surda kapatılmayan bir gediktir. İslâm'ın surunda, yâni kalesinde bir gedik meydana gelir; kapatılması mümkün olmaz. (*Ve hüve necmün tumise.*) O artık böyle, ışığı sönmüş bir yıldız gibidir öldüğü zaman.”

(*Mevtü kabîletin eyseru min mevti âlim.*) “Bir kabile, bir sürü insan ölseler daha hafiftir; bir alimin ölmesi, daha büyük bir felâkettir.” Çünkü alimin hizmeti, sıradan insanların hizmeti gibi değildir, onlardan kat kat daha fazladır. Milyonlara, milyarlarca ışık tutar, kavimlere yol gösterir, yanlışlıkları düzeltir. Doğru yolu aydınlatır, insanları doğru yola çevirir, çeker.

Şimdi burada bir şeyi hatırlamaya çalışıyorum, ama hatırlayamadım; birisi İslâm'ın bir hakikatine itiraz etmiş. Bu cebir, (*musibetün lâ tücber*)'den hatırlamaya çalışıyorum. Cebrin yara sarmak mânâsına olduğunu bilmiyor, artık o Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin Cebbâr ismine mi itiraz etmiş, nasılsa şu anda hatırlayamadım. Arapça'yı bilmemekten, yâni kelimenin kökeninin hangi anlamdan doğup, ne şekilde kullanıldığını bilmemekten.

Onun için, ilim yolunda giden kardeşlere, asistanlara, doçentlere, profesör kardeşlere de tavsiye ederim; bu eski âlimleri, eski kitaplarda yazılan bilgileri yabana atmasınlar! Onların bu husustaki tecrübeleri, bilgileri, mütâlâaları kat kat fazla... Çok derin incelikleri kavramış durumdadır. Ben çeşitli ana kaynak kitapları okuyorum da, o kadar derinden derine incelemişler, o kadar samîmi öğrenmişler, o kadar güzel biliyorlar ki, hayran olmamak mümkün değil.

Eğer fikir bakımından eskilerle arasında bir fikir farkı olduysa, çok dikkat etsin kardeşlerimiz, birden karar vermesin! Acemilik yapmasın, acemi çaylaklık yapmasın, acemi doktorluk yapmasın! Sonra hayatı boyunca hatasını telâfi edemez. Yanlış bir kanaate girer, hem kendisi sapıtır, hem de başkalarını saptırır. Öyle olmasın...

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize hakîkî ilimler, faydalı ilimler, ilm-i nâfî'ler ihsân eylesin... Kendimizi, evlâtlarımızı, yakınlarımızı

böyle âlimler zümresinden eylesin... Hiç olmazsa evlâtlarımızdan bir tanesini o yola vakfedip hizmete gönderirsek, ne kadar güzel olur!..

Hani Meryem Validemiz'in annesi:

“—Yâ Rabbi! Şu karnımdaki yavrumu senin dinine, imana hizmet için vakfetmeye niyet ettim.” diye düşünmüş hamileyken.

Meryem Validemiz doğunca da:

“—Yâ Rabbi, bu kız oldu. Halbuki ben onu erkek olacak, öyle hizmet edecek sanıyordum.” demiş.¹³

Ama Cenâb-ı Hak onun hizmetini, o iyi niyetle vakfetmesini kabul etmiş. O küçük bebek, o vakfedilen bebek Meryem Validemiz olmuş. Meryem Validemiz de, mübarek bir cennetlik hatun olmuş. Sonra da Hazreti İsâ AS'ın annesi olmuş. Ne kadar güzel!..

Yâni, oradan ibret alalım ki, bak, onun annesi yavrusunu Allah'ın dinine hizmet etsin diye vakfetmeye niyetlenmiş. Biz de hiç olmazsa bir çocuğumuzu, Allah'ın dinine hizmet etsin diye yönlendirelim!.. Çok ihtiyacı var müslümanların böyle samîmî alimlere... Yâni para pul hesabı yapmayan, menfaat hesabı yapmayan, dünya ehli olmayan, âhireti düşünen, samîmî, ihlâslı, derin alime çok büyük bir ihtiyaç var.

¹³ Âl-i İmran, 3/35-36

Allah hepimizin evlâtlarını ve kendimizi ve eşlerimizi, ailelerimizi hayırlı ilimlerle mücehhez, samîmî, has hâlis, âlim, fâzıl, kâmil kullardan eylesin... *Bi-hürmeti esmâihi'l-hüsnâ ve habîbihi'l-müctebâ...*

Allah hepinizden râzı olsun... *Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

26. 05. 2000 - AVUSTRALYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

